

Riksu Lukevaksi -hanke

Henna-Riikka Sokka, hanketyöntekijä, 22.4.2026

KM, sosionomi (AMK), AmO, kirjastonhoitaja

Hankkeesta

- ❖ Hanke toteutuu ajalla 1.8.2025-31.5.2026
- ❖ Rahoitus: ent. AVI, 1.1.20206 Lupa- ja valvontavirasto
- ❖ Hanketyöntekijä
- ❖ Ohjausryhmällä neljä kokoontumista
- ❖ Ohjausryhmään kuuluvat kirjastonjohtaja, opetuspäällikkö, varhaiskasvatuksen päällikkö, varhaiskasvatuksen asiantuntija, pedagoginen suunnittelija, lukion rehtori ja alakoulun rehtori

Riksu lukevaksi –hankkeen tavoitteet

1. Luodaan lukutaitotyölle **rakenteet** eli **muodostetaan lukutaitoverkosto**
 - ❖ Aluksi verkoston muodostavat kirjasto, varhaiskasvatus ja perusopetus sekä lukio
 - ❖ Yksi opettaja/koulu tai vaka yksikkö mukaan verkostoon
 - ❖ Verkosto kokoontuu kerran syksyllä ja kerran keväällä
 - ❖ Myöhemmin mukaan myös kotoutumispalvelut, nuorisopalvelut, avoimet hyvinvointipalvelut/seniorityö ja alueelliset TE-palvelut
2. Tehdään lukutaitotyöstä **suunnitelmallista ja tavoitteellista** eli aloitetaan **lukutaitosuunnitelman** laatiminen
 - ❖ Saadaan esille ja kirjataan ylös jokaisen toimijan rooli, tavoitteet, vastuut ja osaaminen
 - ❖ Avataan mitä lukutaitotyö on vakassa, perusopetuksessa, lukiossa ja kirjastossa, jotta luodaan yhteinen ymmärrys niin kouluille kuin kirjastoonkin
 - ❖ Kirjasto osaa sanoittaa ja jäsentää lukutaidon edistämiseksi tekemäänsä työtä

Riksu lukevaksi –hankkeen tavoitteet

3. Vahvistetaan lukutaitoja Kansallisen lukutaitostrategian 2030 mukaisesti eli kirjasto

- ❖ kehittää ja kokeilee uusia toimintamuotoja lukemisen edistämiseksi:
 - ❖ kirjaston monilukutaitopolkua kehitetään vastaamaan nykyisiä tarpeita
 - ❖ kirjaston hakeutuvien palvelujen toimintaa kehitetään esim. jalkauttamalla palveluja uusiin toimintaympäristöihin
 - ❖ kokeillaan uusia tapoja toimia erilaisten ryhmien lukutaitojen edistämiseksi
- ❖ on mukana Lukeva varhaiskasvatus ja Lukeva koulu – lukutaito-ohjelmien käyttöönotossa
 - ❖ autetaan ja tuetaan varhaiskasvatuksen ryhmiä ja perusopetuksen luokkia ottamaan lukutaito-ohjelmia käyttöön

Tähän mennessä tehtyä

- Kaksi lukutaitoverkoston kokoontumista
- Ohjausryhmä kokoontunut neljä kertaa
- Vierailut päiväkodeissa, peruskouluissa ja lukiolla
- Esitykset Educa-messuilla
- Lupa lukea -joulukalenteri
- Kirjaston Salaseura – kerho, Harrastamisen Suomen mallin mukaisesti
- Kaksi lukuhaastetta kirjaston henkilökunnalle
- Kirjaston oma Kirjakerho

Tähän mennessä tehtyä

- Romanttisen kirjallisuuden tapahtuma lokakuussa 2025
- Kyselyt huoltajille lukutaidoista ja lukemisen merkityksestä:
 1. Varhaiskasvatus- ja alakouluikäisten huoltajille
 2. Yläkouluikäisten huoltajille

Näihin tuli vastauksia yhteensä noin 940, avoimeen kysymykseen (Miten voisimme yhdessä tukea ja edistää lasten ja nuorten lukemista?) yli 500 vastausta

3. Kysely lukiolaisille lukutaidoista ja lukemisen merkityksestä
4. Kysely 18-25 -vuotiaille kirjaston käytöstä ja lukemisesta, 61 vastausta (Hyria, HAMK, kirjaston some, Ohjaamo)

Kirjafestarit

- ❖ Tiistaina 28.4.2026 klo 16-18 kirjastossa ja kirjaston puistossa
- ❖ Vaka- ja alakouluikäisille ja heidän perheilleen
- ❖ **Tavoitteet:** houkutellaan kirjastoon sellaisia perheitä, jotka eivät vielä käytä kirjastoa, nostetaan kirjoja ja lukemisen iloa esille, lisätään kirjallisuuspuhetta, toimitaan lukemisen esikuvina, vireille ajatus siitä, että lukutaitotyötä (ja tapahtumia) tehdään yhdessä (järjestöt mukaan)
- ❖ Koska kirjasto ja kirjat eivät houkuttele kaikkia, tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa lasten ja lapsiperheiden houkuttelemiseksi paikalle

Kirjafestarit

Ohjelma:

- 16:00 Eteläisen koulun oppilaat laulavat
- 16.10 Miten lisätä lukemista arjessa? -tietoisku
- 16:30 ja 17.00 Nuorisoteatterin esitys
- 17:30 kirjailijavieraana Roope Lipasti

The poster features a yellow background with a pink bottom section. At the top, there are illustrations of a green snake, a musical note, a pink letter 'R', and a grey donkey. Below these, the title 'Kirjafestarit' is written in blue. The date and time 'Tiistaina 28.4.26 klo 16-18' are also in blue. There are two illustrations of children reading books. Below the date, it says 'Lapsille ja lapsiperheille'. At the bottom, there is a location pin icon and the text 'Kirjastossa ja kirjaston pihalla'.

Kirjafestarit

Tiistaina 28.4.26
klo 16-18

Lapsille ja lapsiperheille

Mukana mm. SatuAasin tallin satuaasit
ja satukoira, kirjailijavieraana Roope
Lipasti ja paljon muuta mukavaa!

 Kirjastossa ja kirjaston pihalla

Kyselyt huoltajille lukutaidoista ja lukemisen merkityksestä

RIIHIMÄKI

- Vakan ja alakoulujen huoltajien kyselyyn tuli 567 vastausta.
- Yläkouluikäisten huoltajien kyselyyn tuli 362 vastausta.
- Yläkoulun kysymykset:
- "Hyvä peruslukutaito on tärkeää työelämässä ja opinnoissa selviytymisen kannalta" -väittämä
- "Kuinka paljon nuorene lukee viikon aikana?" TOP3: 1-2 tuntia viikossa (33 %), 3-4 tuntia viikossa (31,5 %) ja alle 1 tunti (17 %)
- "Mitä eri tapoja käytätte kotona nuoren lukemisen edistämiseksi?"
- "Mitä haasteita nuorene lukemiseen liittyy?" TOP3: lukeminen ei kiinnosta, on vaikea löytää mieleistä luettavaa, nuoreni lukemiseen ei liity haasteita

Huoltajien vastaukset (yläkoulu)

- Vastauksia kysymykseen Miten voisimme yhdessä tukea ja edistää lasten ja nuorten lukemista? tuli 170 kappaletta
- Yläkoulun merkitys korostui vastauksissa ja vastaajat toivoivat koulusta lukuläksyjen lisäksi kirjavinkkauksia sekä koulussa tapahtuvia säännöllisiä lukutuokioita.
- Vanhempien tehtävä koettiin haastavana älylaitteiden viedessä aikaa lukemiselta ja vanhempien tehtäväksi koettiin lukemiseen kannustaminen.
- Toisaalta vaikka ruutuaikaa pitäisi vastaajien mielestä vähentää, nousi vastauksista myös kirjojen ja tapahtumien markkinointi somessa osaksi lukemisen tukemista.
- Kirjaston nuorille järjestettäviä tapahtumia ja kirjavinkkauksia sekä -haasteita toivottiin tukemaan lukemiseen ryhtymistä. Etenkin poikien kirjallisuuden käyttöä toivottiin tuettavan.

Lukutaitoverkosto

- Verkosto kokoontuu kerran syksyllä ja kerran keväällä, käytännössä syyskuun alussa ja huhtikuun alussa
- Kirjastopalvelut koordinoi lukutaitoverkoston kokoontumisia
- Päivä on torstai ja ajankohta klo 14-16 (opettajien ys-suunnittelu-aikaa)
- Jokaiselta koululta, vakasta ja pph:sta tulee yksi edustaja. Edustaja on usein lukutaitovastaava.
- Klo 14-14.15 teetä, kahvia ja sympataa ja 14.15-16 varsinainen ohjelma:
 - 1. Kuulumiskierros: mitä kuuluu kirjaston, vakan, perusopetuksen ja lukion lukutaitotyöhön parhaillaan? Mitä uutta/vanhaa on meneillään? Mikä huolettaa, missä on onnistuttu? Keskustellen, kenenkään ei tarvitse valmistella mitään esitystä tms.
 - 2. Jokin kehittämisteema, josta pienryhmäkeskustelu ja yhteinen purku. Syksyn teemana Miten voimme tukea ja edistää perheiden lukemista arjessa?
- Verkosto kokoontuu myös **kehittääkseen lukutaitotyötä.**
- 3. Kirjavinkkausta: vaka ja alakoulu + yläkoulu ja lukio

Lukutaitosuunnitelma

- Yhteistyötä kuvaava asiakirja
- Annetaan ääni asiantuntijoille
- Saadaan näkyviin lukutaitotyön polku vakasta lukioon, kirjaston rooli selkeytyy ja kirjasto osaa paremmin sanoittaa mitä lukutaitotyö kirjastossa on
- Roolit, vastuut, osaamiset sanoitetaan ja kirjataan esille, yhteinen ymmärrys eri toimijoiden tekemästä lukutaitotyöstä lisääntyy
- Vierailut päiväkodeissa ja peruskouluilla sekä lukiossa, haastattelut syksyllä 2025, usein lukutaitovastaava(t)
- Kaikkien toimijoiden kanssa käytiin läpi mitä lukutaitotyö on ja mitkä ovat sen tavoitteet
- Myös lukutaitotyöhön liittyvät roolit, osaamiset ja vastuut
- Kirjastolla nämä samat asiat työstettiin joko keskustellen tai esim. teams keskusteluissa

Lukutaitosuunnitelman rakenne

1. Johdanto
2. Käsitteitä
 - 2.1 Lukutaito ja monilukutaito
 - 2.2 Lukutaitotyön toimijat
3. Mitä lukutaitotyö tarkoittaa ja mitkä ovat sen tavoitteet
 - 3.1 Lukutaitotyö varhaiskasvatuksessa
 - 3.2 Lukutaitotyö peruskoulussa
 - 3.3 Lukutaitotyö lukiossa
 - 3.4 Lukutaitotyö kirjastossa
4. Kirjaston monilukutaitopolku vauvasta vaariin
5. Lukutaitoverkoston toiminta ja toimijoiden roolit, vastuut ja osaaminen
6. Toimenpiteet vuosille 2026-2030

Mitä lukutaitotyö on?

Varhaiskasvatus:

Vaikuttamistyötä ja perheiden osallistamista. Lukemista ja lukemisen merkitystä korostetaan huoltajille, perheitä kannustetaan tulemaan kirjastoon ja lukemaan yhdessä.

Lukutaitotyö on **lukemisen tekemistä näkyväksi**. Yhdessä luetut kirjat voivat olla esillä päiväkodin tiloissa ja eteisessä voi olla lukutoukka, jonka pituus kasvaa sitä mukaa kun uusia kirjoja on taas luettu.

Edellisten lisäksi lukutaitotyö varhaiskasvatuksessa on **kielellisten valmiuksien harjoittelua**. Lasten kanssa etsitään tietoa, palautetaan mieleen asioita, tutustutaan ilmiöihin ja asioihin. Heidän kanssaan opetellaan kirjaimia, numeroita, käsitteitä ja tutkitaan kuvia. Lapset oppivat ymmärtämään tarinan rakenteen ja sanavarastokin laajentuu, kun tarinoita ja kuvakirjoja tutkitaan yhdessä.

Mitä lukutaitotyö on?

Perusopetus:

Alakoulujen lukutaitotyö on opettajien mukaan pitkälti

- **lukutaidon opettamista, ylläpitämistä ja kehittämistä**
- **lukemista tehdään näkyväksi**
- **lukemaan kannustavan toimintakulttuurin luomista**
- **asennekasvatusta**

Yläkoulussa:

- **asennekasvatusta ja vaikuttamistyötä**
- **lukemaan innostamista ja oppilaan saattamista kirjojen äärelle**

Mitä lukutaitotyö on?

Lukio:

- **kirjallisuuden lukeminen.** Opettajat auttavat jokaista opiskelijaa löytämään mieleisiä kirjoja, jotta lukemisesta ei tulisi "pakkopullaa".
- työ, jota opettajat tekevät **tukeakseen opiskelijan lukemisharrastusta.** Opiskelijaa tuetaan siirtymään nuorten kirjallisuudesta kohti aikuisten kirjallisuutta ja löytämään sieltä omaan taitotasoon sopivaa luettavaa.
- Lukion lukutaitotyön tavoite on kriittinen ja kulttuurinen lukutaito eli **monilukutaitojen vahvistuminen.**

Mitä lukutaitotyö on kirjastossa?

Kirjasto:

- lähtökohtia: lukutaitotyöllä tavoitetaan lukutaitojen vahvistumista ja kumuloitumista, pedagoginen ote eli asetetaan tavoite, lukutaitotyö on eri asia kuin lukemaan innostaminen, esim. kirjavinkkaus ei sellaisenaan ole vielä lukutaitotyötä
- Käytännössä: kohtaamiset lyhyitä, ei välttämättä toimita saman ryhmän kanssa toistuvasti
- Joten:
- **Arjen lukutaitotyö kirjastossa** on kohtaamista, vuorovaikutusta, prosessi → opettaja tuntee oppilaan ja hänen taitotasonsa, kirjastoammattilainen tuntee aineiston → tämän yhteistyön/prosessin seurauksena oppilas tulee kuulluksi ja ymmärretyksi ja saa mieleistään ja osaamistaan vastaavaa luettavaa

R

R

R

KIITOS

R

R

R